

Combinatiedruk ouders met jonge kinderen

Graag sturen we u voor de begroting van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een overzicht van de onderzoeken naar de situatie van ouders van jonge kinderen en de combinatiedruk die zij ervaren. De corona-pandemie heeft de werk/zorg-balans nog verder onder druk gezet. En naar verwachting zal deze combinatiedruk de komende jaren alleen maar toenemen. Goede regelingen om werk en zorg te faciliteren zijn onmisbaar om ook in de nabije toekomst -bij oplopende tekorten op de arbeidsmarkt- te zorgen dat iedereen die wil werken, kan blijven werken. En om gezinnen te ontlasten in het spitsuur van het leven.

Veel ouders ervaren combinatiedruk

Nederland kent ruim 2,6 miljoen gezinnen met thuiswonende kinderen. In 1,3 miljoen van deze huishoudens is het jongste kind jonger dan 12 jaar. Daarvan betreft 200 duizend eenoudergezinnen.¹ Twee op de 5 gezinnen behoort tot de beroepsbevolking.² Deze grote groep mensen ervaart vaak disbalans in het combineren van werk en gezin.³ Met name vrouwen voelen zich vaker opgejaagd als gevolg van ervaren combinatiedruk.⁴ Meer dan een derde van de Nederlandse ouders geeft aan veel stress te ervaren in het combineren van werk en zorg.⁵ Terwijl betere voorzieningen om werk en zorg te combineren volgens ouders een belangrijke bijdrage kan leveren aan een meer gelijke verdeling van zorgtaken en betere combinatie van werk en zorg.⁶ Uit een recente peiling van stichting Voor Werkende Ouders blijkt dat 76 procent van de ouders (n=253) momenteel veel druk ervaart. De balans werk, zorg en gezin en tijd voor jezelf worden hierbij als belangrijkste punten genoemd.

Sandwichgeneratie groeit

Naar verwachting zal de combinatiedruk bij ouders in de komende jaren verder toenemen. Als gevolg van de vergrijzing en op hogere leeftijd doorwerken krijgen steeds meer ouders met (jonge) kinderen ook te maken met mantelzorgtaken. Het SCP heeft het in dit verband over de *sandwichgeneratie*: mensen met een dubbele zorglast die voor hun eigen kinderen zorgen én mantelzorg verlenen. Dit is de zorg spagaat waar veel 40-plussers zich in bevinden. De precieze omvang is niet bekend, maar van de mantelzorgers heeft naar verwachting zeker 40 procent ook kinderen die nog thuis wonen.⁷ Alleen door structurele en culturele veranderingen kunnen werkenden duurzaam en breed inzetbaar blijven aldus het rapport. Daarvoor kan de overheid regelingen om werk en zorg te combineren toegankelijker en aantrekkelijker maken.⁸

Corona crisis vergroot disbalans

¹ CBS (2020). Huishoudens met kinderen.

² Avance (2021). Aandachtig en bewust ouderschap.

³ TNO (2020). Trends, risicogroepen, oorzaken en gevolgen burnout.

⁴ SCP (2017). Lekker vrij. Vrije tijd, tijdsdruk, en de relatie met de arbeidsduur van vrouwen.

⁵ Direct Research (2020). 'Zo werkt het'. In opdracht van WOMEN Inc.

⁶ Direct Research (2020). 'Zo werkt het'. In opdracht van WOMEN Inc.

⁷ Volkskrant (2021) Opvoedvraag: hoe hou je het hoofd koel als je moet zorgen voor je kinderen én je eigen ouders?

www.volkskrant.nl/beter-leven/opvoedvraag-hoe-hou-je-het-hoofd-koel-als-je-moet-zorgen-voor-je-kinderen-en-je-eigen-ouders~b26891f0/

⁸ SCP (2021). De werkende duizendpoot.

De coronacrisis zet de werk-privébalans van ouders nog verder onder druk. Uit een peiling van het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ) blijkt dat gevoelens van disbalans onder ouders tijdens de corona crisis is verdubbeld⁹. Ook blijkt dat tijdens de coronacrisis het thuiswerken vooral voor ouders zorgt voor een grotere werk-privé disbalans.¹⁰ Daarbij blijken extra zorgtaken voor kinderen vooral op de schouders van vrouwen terecht te komen.¹¹ Dit in tegenstelling tot de wens van veel ouders om werk en zorg juist gelijk te verdelen.¹² In de praktijk lukt het slechts 1 op de 10 ouders om deze gewenste verdeling te realiseren, mede als gevolg van (financiële) belemmeringen om werk en zorg goed te kunnen combineren.¹³ Op de vraag of ouders deze zomer genoeg tijd hebben gehad om bij te komen van de lockdowns geeft 69 procent een negatief antwoord in de peiling van stichting Voor Werkende Ouders.

Tweederde van de ouders ervaart financiële stress

Naast combinatiestress geven ouders ook aan dat de manier waarop kinderopvang en verlofregelingen in Nederland zijn geregeld financiële stress oplevert. Tweederde van de ouders geeft aan dat de hoge kosten van de kinderopvang financiële zorgen geeft. De helft vindt dat de kosten van de kinderopvang daardoor niet opwegen tegen hun salaris.¹⁴ Hierdoor maken zij minder gebruik van kinderopvang. Ook de angst om aan het eind van het jaar de toeslag terug te moeten betalen, de administratieve druk en de onduidelijkheid over de hoogte van de toeslag zorgt bij ruim de helft van de respondenten voor financiële druk.¹⁵ De kinderopvangtoeslag affaire heeft daar een extra negatieve impact op gehad. Daarnaast ervaart de helft van de ouders het huidige kinderopvangtoeslag stelsel als complex¹⁶. Tweederde van de ouders zou naar eigen zeggen weinig tot geen stress meer ervaren als kinderopvang goed, (bijna) gratis en zonder gedoe is. Ook volledige betaling van partner- en ouderschapsverlof zou een sterke afname in financiële zorgen bij ouders betekenen en het gebruik ervan bevorderen.¹⁷

De winst van een gebalanceerde werk-zorgverdeling

Er is veel winst te behalen als kinderopvang en verlofregelingen in Nederland goed zijn geregeld. Allereerst is er winst te behalen in het realiseren van de gewenste werk-zorgverdeling, waardoor een grotere arbeidsparticipatie van ouders mogelijk is. Dit leidt tot een hogere productiviteit op de arbeidsmarkt, wat bovendien nodig is voor de arbeidsmarkttekorten. Indirect zouden hiermee ook hogere belastingopbrengsten voor de overheid te verwachten zijn. Maar ook op het gebied van verzuim: ongezonde stress heeft een negatieve invloed op de fysieke en mentale gezondheid van ouders (en hun kinderen) en is een belangrijke voorspeller van verzuim als gevolg van overspannenheid en burnout.¹⁸ Een lager stressniveau van ouders betekent minder ziekteverzuim en minder kosten voor werkgevers wat een besparing van 1,4 miljard kan opleveren.¹⁹ Verzuim kost werkgevers

⁹ NCJ (2020). Nieuwsbericht resultaten peiling Balansmeter. 23 juni 2020. www.ncj.nl

¹⁰ TNO (2020). Factsheet week van de werkstress 2020.

¹¹ SCP (2020). Verwachte gevolgen van corona voor scholing, werk en armoede.

¹² SCP / CBS (2020). Emancipatiemonitor 2020.

¹³ Direct Research (2020). 'Zo werkt het'. In opdracht van WOMEN Inc.

¹⁴ Idem

¹⁵ Ouders van Nu / WOMEN Inc. (2021). Onderzoek huidige en gewenste kinderopvangsysteem.

¹⁶ Direct Research (2020). 'Zo werkt het'. In opdracht van WOMEN Inc.

¹⁷ Idem

¹⁸ Motivation/ Sparkey (2020). Kansen voor werkgevers bij burn-out onder vrouwen. In opdracht van WOMEN Inc.

¹⁹ WOMEN Inc. (2020). Kosten-batenanalyse goede en betaalbare kinderopvang. www.womeninc.nl/actueel/investeren-in-kinderopvang-loont

jaarlijks zo'n 3,1 miljard euro waarvan ook een deel veroorzaakt wordt door het ontbreken van goede voorzieningen voor ouders om werk en zorg te combineren.²⁰ En tot slot is er winst voor de (talent-)ontwikkeling van kinderen en daarmee het verkleinen van kansenongelijkheid op het gebied van inkomen en kansen op de arbeidsmarkt op de langere termijn.

Een sluitend verlov, opvang,- en onderwijsstelsel voor alle kinderen

Om de voordelen van een gebalanceerde werk-zorgverdeling te verzilveren is een sluitend systeem nodig voor kinderen van 0-12 jaar, waarin verlofregelingen, kinderopvang, naschoolse opvang en onderwijs naadloos op elkaar aansluiten. Waarin een doorlopende ontwikkelijn voor kinderen van 0-12 jaar wordt gegarandeerd, en waarin tegelijkertijd de ouders worden ondersteund om optimaal bij te dragen aan de arbeidsmarkt. Verschillende wetenschappers pleiten ervoor dat van overheidswege wordt geregeld dat ouders de eerste periode (half jaar tot een jaar) zelf voor hun kind kunnen zorgen, zoals ook in veel andere Europese landen gebruikelijk is door middel van goed betaalde verlofregelingen.²¹ Vanaf het moment dat ouders weer (gefaseerd) gaan werken, zou een sluitend stelsel voor hun kinderen moeten worden ingevoerd. Waarbij ontwikkelingsgerichte kinderopvang en school naadloos in elkaar overlopen, openingstijden ruim zijn en kinderopvang gezien wordt als brede talentontwikkeling.^{22 23 24} Een dergelijk systeem spreekt 74 procent van de ouders aan en twee op de vijf ouders verwacht hierdoor hun ideale verdeling in werk en zorg te kunnen realiseren en daarmee een lagere combinatiedruk te ervaren.²⁵

Nederlandse indiening van corona herstelplannen biedt kansen

Nederland zou de plannen voor het corona herstelfonds van de Europese Unie kunnen aangrijpen om de negatieve effecten op de werk/zorg-balans door de coronacrisis en de verslechterde verdeling tussen mannen en vrouwen terug te draaien en een impuls te geven aan verbetering van werk/zorg-balans. De regering kan denken aan maatregelen of investeringen in de kinderopvang en in het aanpakken van de tekorten in de sector zelf. Campagnes en stimuleringsmaatregelen rond opname van het partnerverlov en het stimuleren van inclusief werkgeverschap voor werknemers met jonge kinderen zouden ook goede opties zijn. Zoals in de regeling van de Europese Commissie wordt gesteld: *“Gendergelijkheid en gelijke kansen voor iedereen, en de mainstreaming van die doelstellingen moeten in aanmerking worden genomen en worden bevorderd tijdens de voorbereiding en uitvoering van herstel- en weerbaarheidsplannen die krachtens deze verordening worden ingediend. Investeringen in de infrastructuur rond werk/zorg zijn dan ook essentieel om gendergelijkheid en de economische empowerment van vrouwen te waarborgen.”* Op dit moment staan er op de groslijst geen maatregelen die inhaken op de werk/zorg-balans.

²⁰ TNO (2020). Factsheet week van de werkstress 2020.

²¹ Fukink ea. (2017). De Nederlandse kinderopvang in wetenschappelijk perspectief.

²² BK / BMK / BOink (2019). Manifest kinderopvang. Veranker de unieke expertise van de kinderopvang.

²³ Atria (2020). De balans vinden: de verdeling van werk en zorgtaken. Inspirerende voorbeelden uit het buitenland.

²⁴ SER (2016). Gelijk goed van start, visie op het toekomstige stelsel van voorzieningen voor jonge kinderen.

²⁵ Ouders van Nu / WOMEN Inc. (2021). Onderzoek huidige en gewenste kinderopvangsysteem.